

and systems of education]. Rostov-na-Donu: Tvorch. tsentr «Uchytel'», 560.

2. Zmanovskaya, E. V. (2003). Devyantologiya: (Psikhologiya otkloniyayushchegosya povedeniya) [Deviantology: (Psychology of deviant behavior)]. Moscow: «Akademiya», 288.

3. Volkov, A. N. (2007). Sotsyal'naya adaptatsiya detey «hruppy ryska» [Social adaptation of children of "risk group"]. Rossijskij sledovatel', 17, 26–27.

4. Aksenov, Yu. M. (1999). Deyatel'nostnyy podkhod v sotsyal'no-vospitatel'noy rabote s trudnymi podrostkami [Activity approach in socialdemokraterne work with difficult teenagers]. Moscow, 25.

5. Dobrunova, M. N. (2008). Korrektsiya devyantnogo povedeniya podrostkov v uslovyakh ozdorovitel'no-obrazovatel'nykh tsentrov [Correction of deviant behavior of teenagers in conditions of health and educational centers]. Jaroslavl, 17.

6. Prystupa, E. H. (2008). Sotsyal'no-pedahohyeheskaya profylaktyka devyatsy sotsyal'nogo zdorov'ya shkol'nyka [Social-pedagogical prevention of deviations in the social health of the student]. Moscow, 41.

7. Hylinsky, Ya. Y. (2004). Devyantologiya: sotsyologiya prestupnosti, narkotyzma, prostytutsyy, samoubyystv y druykh «otkloneny» [Deviantology: sociology of crime, narcotism, prostitution, suicide and other "deviations"]. Saint Petersburg: Yuryd. tsentr Press, 518.

8. Yvanov, V. N. (1995). Devyantnoe povedeniye: prychny y mashtaby [Deviant behavior: causes and scale]. Social'no-politicheskij zhurnal, 2, 47–57.

9. Fel'dshteyn, D. Y. (1997). Sotsyal'noe razvytye v prostranstve – vremeny detstva [Social development in space – time childhood]. Moscow, 160.

10. Myronova, M. N. (2007). Korrektsionnaya rabota s podrostkami s devyantnym povedeniym v uslovyakh ozdorovitel'no obrazovatel'nykh tsentrov [Correctional work with teenagers with deviant behavior in terms of health education centers]. Vestnik KGU im. H. A. Nekrasova, 2, 169–172

11. Anokhyn, A. M. (2003). Etnosotsyal'naya pedahohyeha: fenomenologiya adaptatsyy y dezadaptatsyy lychnosti v mezhetnycheskom prostranstve [Ethno-social pedagogy: phenomenology of adaptation and disadaptation of personality in inter-ethnic space]. Kazan': Izd-vo Kazan. un-ta, 198.

12. Krylova, N. B. (1995). Sotsyokul'turnyy kontekst obrazovaniya [Socio-cultural context of education]. Novye cennosti obrazovaniya. Moscow: INOVATOR, 2, 67–99.

13. Shypytsyna, L. M. (1997). Sotsyal'no-pedahohyeheskaya reabyl'tatsiya devyantnogo povedeniya detey y podrostkov s problemamy v razvytyi [Socio-pedagogical rehabilitation of deviant behavior of children and teenagers with problems in development]. Vestnik psihosotsial'noj i korrektsionnoj raboty, 1, 62–65.

14. Nyktytn, V. A. (1996). Devyantnoe povedeniye detey y podrostkov: problemy y puty ykh resheniya [Deviant behavior of children and teenagers: problems and ways of their solution]. Moscow: Soyuz, 367.

15. Hrebenkina, L. K. (2008). Pedahohyeha sotrudnychestva: vchera, sehodnya, zavtra [Pedagogy of cooperation: yesterday, today, tomorrow]. Ryazan': RHU ym. S. A. Esenyina, 216.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Тименко В. П.
Дата надходження рукопису 20.05.2016*

Zieba Beata Anna, PhD, Institute Of Pedagogy, Department Of Social Pedagogy, University of Rzeszow, St. Al. Reitan 16 C, 35-959, Rzeszow, Poland
E-mail: ziebab482@gmail.com

УДК 378.22:373.3:[613/614]

СТРАТЕГІЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЕРГОНОМІЧНОГО ПІДХОДУ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

© Н. Д. Карапузова, Є. А. Починок

Стаття присвячена актуальній проблемі збереження здоров'я сучасної студентської молоді. Увагу акцентовано на впровадженні здоров'язберезувальних підходів, зокрема на ергономічному, в освітній процес педагогічних університетів. Представлено змістові позиції педагогічної ергономіки як галузі педагогічної науки. Розкрито й проаналізовано сутність та основні положення реалізації ергономічного підходу у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи

Ключові слова: здоров'язбереження, педагогічна ергономіка, ергономічний підхід, майбутні вчителі початкової школи

The article deals with the topical problem of health protection of the modern student youth that is the priority of the state policy.

Pedagogical ergonomics is acknowledged as the branch of pedagogical science that is directed on the creation of health protecting conditions for optimal guaranteeing of life activity of the educational process participants.

The main points that represent ergonomic approach in professional preparation of the future primary school teachers were characterized: education in the conditions of collaboration, mutual understanding, positive emotional microclimate, without overload and overwork; correspondence of educational means to the general and special pedagogical-ergonomic requirements; use of the visualization principle (ergonomic principle) in educational process; compliance with ergonomic recommendations in the process of organization of the student's work with computer; guaranteeing of the complex of ergonomic-pedagogical working conditions; inclusion of ergonomic aspect in the future pedagogical activity.

The experience of introduction of ergonomic disciplines in the professional-pedagogical preparation of the future specialists in the modern Ukrainian higher schools was elucidated

Keywords: health protection, pedagogical ergonomics, ergonomic approach, future primary school teachers

1. Вступ

Проблеми збереження і зміцнення здоров'я дітей та молоді завжди були і залишаються актуальними в галузі освіти щодо стану здоров'я сучасних школярів та студентської молоді, тому варто говорити про тенденцію до його погіршення, що зумовлено несприятливими екологічними, соціально-психологічними, спадковими чинниками.

Результати медичних і соціологічних досліджень останніх років засвідчують щорічне погіршення самопочуття молодших школярів [1]. Ефективність роботи з покращення здоров'я дітей залежить від комплексного розв'язання цієї проблеми батьками, адміністрацією школи та, зокрема, вчителями. Педагог, як ключова постать в освітніх установах, повинен створити безпечні й здоров'язбережувальні умови для забезпечення функціонального комфорту школярів, сформувані в них свідоме ставлення до здорового способу життя. Це є свідченням того, що в сучасному вищому навчальному закладі потрібно підготувати фізично, емоційно й психологічно здорового фахівця, який на високому професійному рівні буде впроваджувати здоров'язбережувальні підходи, спрямовані на досягнення оптимальної психофізіологічної адаптації школярів до освітнього процесу.

2. Літературний огляд та постановка проблеми

Важливими гарантими турботи про здоров'я дітей та молоді України є найбільш вагомими державні документи, у яких зацентовано на вихованні молоді з позиції відповідального ставлення до власного здоров'я як до найвищої індивідуальної та суспільної цінності, зазначено про створення безпечних і нешкідливих умов навчання, праці [2], розвитку природних здібностей дітей, наголошено на забезпеченні реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я [3]. При цьому особливу увагу в них звернено на оптимальні можливості для реалізації власного потенціалу кожної особистості, на формування культури здоров'я молодого покоління, на пошук та впровадження здоров'язбережувальних підходів в організації освітнього процесу.

Автори методологічного словника констатують, що підхід є, з одного боку, певним вихідним принципом, вихідною позицією, основним положенням чи переконанням (цілісний, комплексний, системний, синергетичний та ін.), а з іншого – напрямом вивчення предмета дослідження (історичний, логічний, змістовий, формальний та ін.) [4]. Отже, підхід є певною стратегією дослідження процесу, він ґрунтується на основних положеннях відповідної теорії.

Вітчизняній педагогіці відома низка різноманітних підходів, що лежать в основі розробки стандартів сучасної освіти. З-поміж них можна вирізнити традиційні – системний, комплексний, особистісно-орієнтований, а також новітні – компетентнісний,

культурологічний, контекстний, синергетичний, інформаційний, аксіологічний, ергономічний тощо.

Ергономічні дослідження в освітній галузі присвячені різним аспектам організації діяльності суб'єктів навчального процесу: обладнанню робочих місць учителя й учня (А. Воловиченко [5]), проектуванню технологій навчання (Р. Сафін [6]), організації та управлінню освітнім процесом у навчальних закладах різних рівнів (С. Вороніна [7], С. Скидан [8]), проектуванню компонентів освітнього простору (О. Криуліна [9]), побудові інформаційно-предметного середовища кабінету вищого навчального закладу (Д. Бастова [10]), організації педагогіко-ергономічних умов навчання молодших школярів (О. Рябова [11]), ергономічному дизайну в освітньому процесі, підборі шкільних меблів (Т. Сміт [12]) тощо. Межі ергономіки в галузі освіти мають тенденцію до розширення, що пов'язано передовсім із входженням у коло практичних інтересів цієї молоді науки різноманітних проблем удосконалення педагогічної діяльності вчителя та навчальної діяльності учнів.

Водночас ще не визначено остаточно роль педагогічної ергономіки в освітньому процесі педагогічного вишу, не існує загальноприйнятого наукового обґрунтування актуальності й необхідності ергономічних норм і вимог в організації професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. У цьому зв'язку виникає потреба в теоретичному обґрунтуванні домінантних положень ергономічного підходу в організації професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, від якого значною мірою залежить якість навчального процесу, індивідуальний розвиток, збереження здоров'я та безпека кожного студента.

У контексті нашого дослідження важливим є процес професійної підготовки майбутніх учителів загальноосвітньої школи I ступеня. Актуальним на сучасному етапі розвитку освіти є формування в майбутніх фахівців професіоналізму, компетентності, мобільності та швидкої адаптації до нових умов освітньої діяльності, посилення професійно-креативної та ортобіотичної (ортобіотика є галуззю знань, що досліджує механізми протистояння стресам і конфліктам) спрямованості змісту фахової підготовки, розвиток творчого, поліфункціонального вчителя початкової школи.

3. Визначення змісту педагогічної ергономіки та основних положень реалізації ергономічного підходу у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи

В умовах пошуку оптимальних науково-обґрунтованих шляхів здоров'язбереження молоді, поліпшення просвітницько-оздоровчої роботи серед майбутніх фахівців, зростає інтерес до педагогічної ергономіки як галузі педагогічної науки, що вивчає проблеми гармонізації суб'єкт-суб'єктних відносин учасників педагогічної взаємодії на основі оптиміза-

ції психофізіологічних процесів, дидактичних засобів, матеріальних умов шкільної праці, гігієнічних, здоров'язберігальних та естетичних чинників освітнього середовища. Педагогічна ергономіка як навчальна дисципліна є міждисциплінарним комплексом інтегрованих знань про навчальну діяльність учня в системі «учитель – учень – засоби навчання – середовище». Інтегрований підхід дає можливість усебічно й цілісно усвідомити ергономічні закономірності навчального процесу [13].

Основними завданнями педагогічної ергономіки вважаємо:

– дослідження особливостей трудової діяльності учнів і вчителя у процесі навчання та виховання;

– удосконалення та проектування таких матеріальних засобів і умов навчання, які максимально задовольнятимуть потреби педагогічного процесу;

– оптимізація навчальної діяльності учителя та учнів шляхом пристосування до неї матеріальних засобів і умов навчального процесу.

Метою педагогічної ергономіки є забезпечення високої ефективності навчального процесу і, відповідно, функціонування системи «учитель – учень – засоби навчання – навчальне середовище»; збереження здоров'я та розвитку особистості всіх учасників педагогічного процесу.

З ергономічних позицій навчальний процес має ґрунтуватися на педагогічних й ергономічних принципах його організації. Науковці виокремлюють та характеризують такі ергономічні принципи: безпеки, комфортності, надійності, психофізіологічної адаптованості, хронометричної відповідності, а також естетичності, або дидактичного дизайну [13].

Ергономічний підхід розглядаємо як цілісний, закономірний процес, що здійснюється через призму педагогічної ергономіки в комфортному здоров'язбережувальному навчальному середовищі та зорієнтований на досягнення професійно-педагогічних цілей.

Ергономічний підхід найбільш важливий у початковій ланці освіти. Вік школярів 1–4 класів – це сенситивний період школярів, коли виформовуються їхні функціональні резерви здоров'я, засвоюються основи здоров'язбережувальної діяльності, і ергономічної грамотності зокрема. Учитель загальноосвітньої школи І ступеня має забезпечити не тільки оптимальну взаємодію молодших школярів у навчальному середовищі, але й підтримувати власний рівень професійного здоров'я, володіти ергономічними компетенціями, оскільки конкурентоспроможною є лише фізично здорова, активна, соціально адаптована людина. Тому вища школа націлена на пошук інноваційних оптимальних і здоров'язбережувальних підходів у професійній підготовці майбутніх фахівців, зокрема на впровадження ергономічного підходу.

Здоров'язбережувальні підходи в організації навчально-виховного процесу у виші мають епізодичний, ситуативний характер. Визнаємо, нарізла потреба спонукати освітянську спільноту до співробітництва задля збереження та зміцнення здоров'я сучасної молоді. Дослідження колективу авторів (В. Лозова, А. Троцько, О. Іонова, С. Золотухіна) засвідчують, що робота з формування здорового спосо-

бу життя студентів має враховувати такі її два взаємопов'язані складники: прийняття молодими людьми цінностей здорового способу життя; здобуття ними знань та набуття умінь і навичок для самостійного виконання його вимог [14].

Наведемо основні положення, що представляють ергономічний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи.

Тиск сучасного науково-технічного та інформаційного прогресу об'єктивно підвищує рівень психофізіологічного та нервово-емоційного навантаження студентів. Центральна нервова система студента все більше потребує профілактичних заходів і механізмів, здатних захистити від впливу постійно зростаючого потоку необхідної і зайвої інформації [15]. Навчальна діяльність студентів, як різновид розумової й інтелектуальної діяльності, повинна здійснюватися з дотриманням психогігієнічних норм, вимог та з урахуванням ергономічних рекомендацій. Це означає, що студенти мають навчатися *в умовах співробітництва, взаєморозуміння, позитивного емоційного мікроклімату, без перевантаження й перетому*.

Рівень працездатності студентів залежить від дотримання рекомендацій із профілактики втоми, раціоналізації режимів праці та відпочинку. Важливого значення в цьому аспекті надаємо змісту навчального матеріалу (його змістовності, науковості, перевазі емпіричного матеріалу, зв'язку із профілем підготовки майбутніх учителів початкової школи, прикладам із життя, новизні матеріалу тощо), ступеню його складності та характеру діяльності (темп, ритм, монотонність).

У процесі викладання та вивчення дисциплін загальнопрофесійної, а також професійної і практичної підготовки викладачі та студенти користуються підручниками, різноманітними посібниками та довідниками, методичними рекомендаціями, навчальним обладнанням, натуральними об'єктами, приладами, моделями та комп'ютерами з відповідним програмним забезпеченням тощо. З ергономічного погляду всі *засоби навчання повинні відповідати загальним та спеціальним педагогіко-ергономічним вимогам до них*.

Педагогічні вимоги визначають придатність засобів навчання формувати певні загальноосвітні і професійні знання, уміння, навички, сприяти професійному розвитку особистості студентів. Ергономічні вимоги мають враховувати комплекс антропометричних, фізіологічних, психофізіологічних і психологічних особливостей суб'єктів педагогічного процесу, що виявляються у процесі використання засобів навчання. Особливо значущими в сучасному освітньому процесі є дотримання педагогіко-ергономічних вимог до створення презентацій, підготовки електронних підручників, комп'ютерних навчальних програм тощо.

Ергономічний підхід передбачає, що будь-яка діяльність, зокрема й навчальна, розглядається як процес перетворення інформації й енергії в системі «викладач – студент – засоби навчання – навчальне середовище». Відповідно, ефективність освітньої діяльності залежить як від особливостей самої інформації, так і від можливостей органів чуття студентів

сприймати її. Очевидним є врахування ергономічних вимог до різних видів педагогічної інформації (для зорового, слухового, тактильного та кінетичного сприймання). Використання у професійній підготовці студентів усіх аналізаторів сприяє розширенню інформаційного входу організму, а отже, певною мірою збільшенню його пропускної здатності.

Зоровий аналізатор є домінуючим каналом сприймання педагогічної інформації. **Застосування принципу візуалізації (ергономічного принципу) в освітньому процесі** сприяє мінімізації інтелектуальних зусиль, необхідних для розуміння навчального матеріалу. Ергономічні алгоритми мови (оптимальне сполучення формул, схем, креслень, графіків, діаграм, вертикального й горизонтального їх поєднання, підставлення, розділення тощо) дають можливість подати навчальну інформацію наочно, дохідливо, якісно, отже, мінімізувати розумові витрати на процес пізнання та розуміння, тобто підвищити продуктивність розумової діяльності.

Іншим положенням застосування ергономічного підходу в організації здоров'язбережувальної діяльності майбутніх фахівців є **забезпечення комплексу ергономіко-педагогічних умов праці студентів**. Педагогіко-ергономічні умови розглядаємо як сукупність чинників, що впливають на обсяг і тривалість навчально-інформаційного, психофізіологічного та емоційного навантаження у процесі формування професійних знань, умінь, особистісно-професійних компетентностей, розвитку професійної спрямованості майбутніх фахівців.

Варто окремо сказати про санітарно-гігієнічні та естетичні умови праці студентської молоді. Санітарно-гігієнічні умови праці передбачають такі елементи, як освітлення, мікроклімат та звукове наповнення навчальних аудиторій. У системі заходів поліпшення естетичних умов необхідно враховувати рекомендації з підбору оздоровчої флори, загальні принципи кольорового оформлення навчального середовища, застосування функціональної музики тощо.

Робота студентів за комп'ютером характеризується найбільшою інтенсивністю, складністю і напруженістю, вона також пов'язана як з психоемоційним, так і зі статичним і динамічним фізичним навантаженням. Залежно від характеру і змісту, у своїй навчальній діяльності студенти сприймають інформацію з екрана монітора чи дисплея, вводять інформацію, творчо переробляють її в режимі діалогу з комп'ютером. Кожен студент повинен бути максимально зацікавленим у тому, щоб особисто мінімізувати всі можливі несприятливі наслідки для свого організму неправильно організованої роботи за комп'ютером [15]. **Урахування ергономічних рекомендацій під час організації роботи студента за комп'ютером** – це дотримання ергономіко-гігієнічних вимог до робочих місць, до роботи з основним обладнанням, до режиму праці студентів за комп'ютером. За ергономічним підходом, важливим є оптимізація характеристик системи «студент – машина – середовище», отже, забезпечення функціонального комфорту користувача комп'ютером.

У щоденній педагогічній діяльності вчитель початкової школи, безперечно, має справу з великою

кількістю мікростресорів. Його багатогранна робота завжди вирізнялася високим нервово-емоційним напруженням, значними вольовими зусиллями, соціальною відповідальністю. Основні чинники, що можуть викликати стрес, – постійне розумове напруження, інновації в освітньому процесі, недисциплінованість молодших школярів, зірвані уроки, невідготовлений учнями урок, систематичні й незрозумілі вказівки з боку керівництва, конфліктні ситуації, рівень заробітної плати тощо. Тому майбутній педагог повинен навчитися організовувати своє робоче місце, управляти часом і зусиллями, переборювати несприятливі зовнішні обставини, усвідомлювати та оцінювати власні ресурси з метою їх максимального використання для досягнення визначених професійних цілей. Володіння методами проведення індивідуальної діагностики самоорганізації діяльності допоможе майбутнім педагогам визначити найтипівіші прояви дискомфорту й зниження працездатності, зміни в мотиваційному ставленні до ситуації і специфіку її суб'єктивного емоційного сприйняття.

Крім того, професійним завданням учителя початкової школи є забезпечення комфортних і безпечних умов навчального процесу на основі врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів молодшого шкільного віку, застосування здоров'язбережувальних технологій навчання.

Отже, останнім положенням є **врахування ергономічного аспекту в майбутній педагогічній діяльності**, що передбачає, по-перше, відповідний рівень здоров'я та оптимальну взаємодію з професійним середовищем. Здоров'я учителя розглядаємо як комплексну освіту, у якій значне місце відведено рівню професійно-ергономічної орієнтації майбутнього фахівця. Систематичне й свідоме застосування педагогіко-ергономічних вимог, методів підвищення стресостійкості, самоуправління часом та самодіагностики особистісних якостей сприяє збереженню професійного здоров'я педагога як необхідної умови життєдіяльності та благополуччя особистості. По-друге, сучасний студент є майбутнім учителем, який повинен володіти ергономічною культурою та формувати ергономічну грамотність майбутніх школярів. Ергономічна грамотність є сукупністю базових знань і умінь особистості в галузі педагогічної ергономіки.

4. Результати дослідження

Педагогічна ергономіка як галузь педагогічної науки вивчає проблеми гармонізації відношень між суб'єктами педагогічного процесу та навчальним середовищем, спрямована на задоволення фізичних і духовних потреб особистості, на створення умов для оптимального забезпечення життєдіяльності учасників освітнього процесу, для їхньої успішної адаптації до навчально-виховного процесу на фізичному, психічному і соціальному рівнях. Ергономічний підхід є цілісним, закономірним процесом. Він застосовується з опертям на наукові розробки педагогічної ергономіки. На основі теоретико-експериментальних досліджень, а також власного педагогічного досвіду, ми визначили та обґрунтували основні положення, що

репрезентують ергономічний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи, який базується на загальнопедагогічних принципах гуманізації, інтеграції, диференціації, оптимізації та професійної спрямованості навчання.

Автори розвідки впровадили курси «Педагогічна ергономіка» та «Ергономізація навчального процесу у початковій школі» на базі кафедри природничих і математичних дисциплін Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Ці курси набули популярності серед студентів університету, оскільки мають практичну зорієнтованість і передбачають активну участь студентів у виконанні тестів, методик, ергономічних експертиз, розробленні моделей, ергономічних проєктів, ергономічних контрольних карт та низки інших науково-дослідних, професійно-творчих та проєктних робіт.

Випускники активно використовують набуті знання й уміння в реальних умовах професійної діяльності. Зокрема, учителі початкової школи найчастіше набувають ергономічного досвіду з таких питань організації навчальної діяльності, як кольорове оформлення засобів навчання (22 %), робота учнів в режимі динамічних поз (38 %), використання карток у навчальному процесі (34 %), застосування ергономічних вимог до різних видів педагогічної інформації (14 %), педагогіко-ергономічних вимог у процесі виготовлення друкованих засобів навчання, зокрема навчальних таблиць, дидактичних роздавальних карток, текстових дидактичних матеріалів, а також під час підготовки презентацій (44 %) тощо.

Наголосимо також, що досвід ергономічної підготовки мають і інші виші України. Так, до змісту професійно-педагогічної підготовки студентів вводяться такі дисципліни, як «Основи ергономіки в роботі вчителя», «Психологія педагогічної праці та основи ергономіки», «Основи педагогічної ергономіки». Сказане, безперечно, підтверджує актуальність та перспективи розвитку ергономічної освіти в Україні.

5. Висновки

У процесі соціальної адаптації як механізму реалізації здоров'язбереження у виші спостерігається розвиток потреби майбутніх фахівців у здоровому способі життя, формування у молоді ергономічної культури як світоглядної позиції. Результати науково-практичних досліджень дали змогу виокремити основні положення ергономічного підходу в професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи, а саме: навчання в умовах співробітництва, взаєморозуміння, позитивного емоційного мікроклімату, без перевантаження й перевтоми; відповідність засобів навчання загальним та спеціальним педагогіко-ергономічним вимогам; застосування принципу візуалізації (ергономічного принципу) в освітньому процесі; забезпечення комплексу ергономіко-педагогічних умов праці студентів; урахування ергономічних рекомендацій у процесі організації роботи студента за комп'ютером.

Виокремлені положення ергономічного підходу взаємодоповнюють і зумовлюють одне одного. Їх одночасне дотримання підсилить здоров'язбере-

жувальний потенціал освітнього процесу, уможливить створення безпечних і комфортних умов перебування студентів у виші, забезпечить їхню індивідуальну освітню траєкторію, запобігатиме стресам, перевантаженням, утомі, загалом сприятиме збереженню й зміцненню здоров'я майбутніх фахівців. Як бачимо, формування ергономічної культури, гуманістичної педагогічної позиції учителів початкової школи, є надзвичайно важливим чинником радикального підвищення професіоналізму майбутньої еліти нації.

Проведене дослідження висвітлює лише одну з проблем багатоаспектної системи підготовки сучасного вчителя початкової школи. Перспективами наступних наукових розвідок є вивчення питань ергономізації змісту професійної підготовки вчителів початкової школи, упровадження нетрадиційних ергономічних технологій навчання.

Література

1. Дудко, С. Г. Дидактичні засади формування здоров'язбережувального навчального середовища початкової школи [Текст]: дис. ... канд. пед. наук / С. Г. Дудко. – К., 2015. – 258 с.
2. Про вищу освіту «Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII / Верховна Рада України» [Текст] // Урядовий кур'єр. – 2014. – № 146. – С. 7–18. – Режим доступу: <http://vznz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyshchu-osvitu>
3. Проект Закону про освіту [Текст]. – Верховна Рада України, 2015. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57141
4. Новиков, А. М. Методология: словарь системы основных понятий [Текст] / А. М. Новиков, Д. А. Новиков. – М.: Либроком, 2013. – 208 с.
5. Воловиченко, А. И. Совершенствование организации трудового обучения в школьных мастерских [Текст] / А. И. Воловиченко. – К.: Рад. шк., 1987. – 208 с.
6. Сафин, Р. С. Проектирование эргономических технологий обучения студентов инженерно-строительных специальностей [Текст]: моногр. / Р. С. Сафин. – Казань: КГУ, КГАСА, 2001. – 309 с.
7. Воронина, Е. В. Реализация эргономического подхода в образовательном процессе современной школы [Текст]: дисс. ... канд. пед. наук / Е. В. Воронина. – М., 2001. – 180 с.
8. Скидан, С. А. Эргономические основы учебного процесса в высшей школе [Текст]: моногр. / С. А. Скидан. – К.: Ред. «Бюл. ВАК України», 1998. – 222 с.
9. Криулина, А. А. Эргодизайн образовательного пространства (Размышления психолога) [Текст] / А. А. Криулина. – М.: ПЕР СЭ, 2003. – 192 с.
10. Баетова, Д. Р. Построение информационно-предметной среды учебного кабинета вуза на основе эргономического подхода [Текст]: дисс. ... канд. пед. наук / Д. Р. Баетова. – Омск, 2007. – 197 с.
11. Рябова, Е. В. Эргономический подход к обучению слабослышащих подростков [Текст] / Е. В. Рябова, И. Е. Янкевич, Ю. В. Деникина // В мире научных открытий. – 2014. – № 3.1 (51). – С. 460–470.
12. Smith, T. J. The ergonomics of learning: educational design and learning performance [Text] / T. J. Smith // Ergonomics. – 2007. – Vol. 50, Issue 10. – P. 1530–1546. doi: 10.1080/00140130701587608
13. Карапузова, Н. Д. Основи педагогічної ергономіки [Текст]: навч. пос. / Н. Д. Карапузова, С. А. Зімниця, В. М. Помогайбо. – К.: Академвидав, 2012. – 192 с.

14. Хрестоматія з педагогіки вищої школи [Текст]: навч. посіб. / за заг. ред. В. І. Лозової. – Х.: Віровець А. П. «Апостроф», 2011. – 408 с.

15. Грязева, Е. Д. Гигиена учебного труда студентов [Текст]: уч. пос. / Е. Д. Грязева, О. Ю. Кузнецов, Г. С. Петрова. – 2-е изд., испр. и доп. – Тула: Изд-во ТулГУ, 2013. – 158 с.

References

1. Dudko, S. G. (2015). Didaktichni zasady formuvannya zdorov'yazberezhuvalnogo navchalnogo seredovischa pochatkovoyi shkoli [Didactic bases of formation health espiriualidad learning environment of elementary school]. Kyiv, 258.

2. On higher education «Law of Ukraine of 1 Jul. 2014, № 1556-VII». The Verkhovna Rada of Ukraine (2014). Government courier, 146, 7–18. Available at: <http://vzn.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>

3. Proekt Zakonu pro osvitu (2015). Verhovna Rada Ukrainy. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57141

4. Novikov, A. M., Novikov, D. A. (2013). Metodologiya: slovar sistemy osnovnykh ponyatiy [Methodology: dictionary of basic concepts]. Moscow: Librokom, 208.

5. Volovichenko, A. I. (1987). Sovershenstvovanie organizatsii trudovogo obucheniya v shkolnykh masterskikh [Improving the organization of labor training in school workshops]. Kyiv: Soviet School, 208.

6. Safin, R. S. (2001). Proektirovanie ergonomicheskikh tehnologiy obucheniya studentov inzhenerno-stroitelnykh spetsialnostey [Design of ergonomic technology of teaching students of engineering specialties]. Kazan, 309.

7. Voronina, E. V. (2001). Realizatsiya ergonomicheskogo podhoda v obrazovatelnom protsesse sovremennoy shkoly [The implementation of ergonomic approach to the educational process of modern school]. Moscow, 180.

8. Skidan, S. A. (1998). Ergonomicheskie osnovy uchebnogo protsessa v vyishey shkole [Ergonomic basis of the academic process in higher education]. Kyiv, 222.

9. Kriulina, A. A. (2003). Ergodizayn obrazovatel'nogo prostranstva (Razmyishleniya psihologa) [Ergodesign educational space (Reflections of a psychologist)]. Moscow: PER SE, 192.

10. Baetova, D. R. (2007). Postroenie informatsionno-predmetnoy sredy uchebnogo kabineta vuza na osnove ergonomicheskogo pohoda [Building the information-subject environment of the educational office of the University on the basis of ergonomic trekking]. Omsk, 197.

11. Ryabova, E. V., Yankevich, I. E., Denikina, Yu. V. (2014). Ergonomicheskii podhod k obucheniyu slaboslyshaschih podrostkov [Ergonomic approach to teaching hearing-impaired adolescents]. In the world of scientific discovery, 3.1 (51), 460–470.

12. Smith, T. J. (2007). The ergonomics of learning: educational design and learning performance. Ergonomics, 50 (10), 1530–1546. doi: 10.1080/00140130701587608

13. Karapuzova, N. D., Zimnitsya, E. A., Pomogaybo, V. M. (2012). Osnovi pedagogichnoy ergonomiki [Fundamentals of educational ergonomics]. Kyiv: Akademvidav, 192.

14. Lozova, V. I. (Ed.) (2011). Hrestomatiya z pedagogiki vischoy shkoly [Readings in education high school]. Kharkiv: Virovets A. P. «Apostrophe», 408.

15. Gryazeva, E. D., Kuznetsov, O. Yu., Petrova, G. S. (2013). Gigena uchebnogo truda studentov [Hygiene educational work of the students]. Tula: TSU, 158.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Цина А. Ю.
Дата надходження рукопису 14.04.2016*

Карпозова Наталія Дмитрівна, кандидат педагогічних наук, професор, кафедра природничих і математичних дисциплін, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, вул. Остроградського, 2, м. Полтава, Україна, 36000
E-mail: karapuzova53@mail.ru

Починок Євгенія Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра природничих і математичних дисциплін, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, вул. Остроградського, 2, м. Полтава, Україна, 36000
E-mail: zimnica@mail.ru

УДК 378.147.34

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

© **О. В. Новосілець, А. О. Крилова**

У статті розглядаються інноваційні методи викладання іноземної мови за професійним спрямуванням. Базуючись на сучасних соціальних вимогах було проведено дослідження у галузі педагогіки та доведено, що основним критерієм підготовки кваліфікованого спеціаліста є використання у педагогічному процесі компетентнісного підходу. Також зазначена важливість використання комп'ютерних технологій та їх результативність при вивченні іноземної мови. У висновках автори відзначають, що застосування активних методів викладання розвивають комунікативність та мотивацію

Ключові слова: компетентнісний підхід, інноваційні методи, мотивація, занурення в проект, здійснення діяльності, презентація, комп'ютерні технології